

**Інститут психології імені Г.С. Костюка
НАПН України
Лабораторія психології обдарованості**

**Інститут обдарованої дитини НАПН України,
Відділ діагностики обдарованості**

Національний центр «Мала академія наук України»

ОБДАРОВАНІ УЧНІ ТА СТУДЕНТИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: РЕЗУЛЬТАТИ ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**МАТЕРІАЛИ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ
ДО ДНЯ НАУКИ В УКРАЇНІ**

15 травня 2026 року

Київ – 2026

Обдаровані учні та студенти під час війни: результати емпіричних досліджень: матеріали науково-практичного семінару, 15 травня 2026 р. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2026. 126 с.

Збірник містить матеріали наукових студій учасників науково-практичного онлайн-семінару, який було організовано Інститутом психології імені Г.С. Костюка НАПН України (лабораторія психології обдарованості), Інститутом обдарованої дитини НАПН України (відділ діагностики обдарованості), Національним центром «Мала академія наук України», і приурочено до Дня науки в Україні. Учасники обговорювали результати емпіричних досліджень обдарованих учнів і студентів в умовах воєнного стану. У семінарі взяли участь науковці Національної академії педагогічних наук України, викладачі закладів вищої освіти, дослідники у сфері педагогіки, психології та суміжних галузей. Представлені доповіді охоплюють широке коло питань: психологічний добробут і ціннісна взаємодія обдарованих учнів та студентів, резильєнтність і копінг-стратегії в умовах тривалої війни, асертивність як ресурс саморозвитку обдарованої особистості, цифрові технології діагностики та підтримки обдарованих, інноваційні підходи до розвитку обдарованої особистості в освітньому середовищі.

Тексти подано в авторській редакції

Рекомендовано до випуску і розповсюдження:

Рішенням Вченої ради Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (протокол № 7 від 28.05.2026 р.)

Рішенням Вченої ради Інституту обдарованої дитини НАПН України (протокол № 5 від 19.05.2026)

Комп'ютерний макет: М.М. Чекрижова

Зміст

Аніщенко Н. В.

Розвиток ресурсів обдарованості ліцеїстів як психолого-педагогічна проблема.....5-11

Бельська Н. А.

Потреба в психологічній допомозі та заперечення її в підлітків-ліцеїстів в умовах воєнного часу: психологічні детермінанти і корреляти.....12-20

Ковальчук Ю. М.

Онтологічний підхід до ідентифікації емпіричних проявів розвитку обдарованості в умовах війни.....21-31

Кокун О. М., Бахмутова Л. М., Мірошниченко О. А.

Травма тривалої війни: психологічні наслідки для фахівців педагогічної сфери.....32-38

Корольов Д. К.

Можливості дослідження асертивності в біографіях та інтерв'ю видатних творців..39-40

Кошнар'єв Д.О.

Обдаровані учні та студенти під час війни: цифрові інструменти Microsoft для діагностики та підтримки розвитку.....41-43

Листопад О. А., Листопад Н. Л.

Менторство як інструмент підтримки обдарованих студентів у воєнний період: теорія і практика.....44-53

Мaksymenko К. О.

Personal resources of socio-psychological adaptation of internally displaced persons.....54-60

Мардарова І. К., Гуданич Н. М.

Адаптація цифрових освітніх ресурсів для підтримки обдарованих здобувачів вищої освіти в умовах воєнного стану.....61-70

Мельник М. О.

Асертивність як фактор самореалізації обдарованої особистості на етапі ранньої юності.....71-76

Мельник М. Ю.

Психологічна адаптація підлітків з ознаками обдарованості та учнівського загалу в умовах війни: стабільність благополуччя при трансформації ресурсів.....77-79

Музика О. Л.

Обдаровані старшокласники та студенти у складній життєвій ситуації: результати емпіричного дослідження.....80-86

Музика О. О.	
Емпіричне дослідження взаємозв'язку професійної самоефективності та психологічного добробуту обдарованих студентів.....	87-89
Никончук Н. О.	
Особливості асертивності підлітків з ознаками обдарованості та пересічних підлітків.....	90-95
Novohorodska M.	
Digital technologies for identification, monitoring, and support of gifted students.....	96-99
Сватенкова Т. І.	
Розкриття творчого потенціалу особистості у рекреаційно-розвивальному середовищі.....	100-105
Сірик О. О.	
Психолого-педагогічні чинники формування навчальної мотивації учнів-спортсменів в умовах воєнного стану.....	106-110
Сніжна М. А.	
Дослідження ресурсних основ асертивної поведінки образотворчо обдарованих підлітків засобами проєктивної методики «Людина під дощем».....	111-114
Соловей Я. Г.	
Результати емпіричного дослідження асертивності у музично обдарованих студентів.....	115-121
Чекрижова М.М.	
Самоприйняття як чинник психологічного добробуту обдарованих старшокласників у складній життєвій ситуації.....	122-126

Листопад О. А.

доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
e-mail: lystopad.oa@pdpu.edu.ua

Листопад Н. Л.

кандидат педагогічних наук, викладач дошкільних дисциплін,
Комунальний заклад «Одеський педагогічний фаховий коледж»
e-mail: natasha.listopad@gmail.com

МЕНТОРСТВО ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНИХ СТУДЕНТІВ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Анотація. Здійснено теоретичне обґрунтування та аналіз практики використання менторства як інструменту підтримки обдарованих студентів у процесі підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої та фахової передвищої освіти в умовах воєнного стану. Розкрито сутність понять «обдарованість», «менторство», «психолого-педагогічний супровід» та визначено їх взаємозв'язок у сучасному освітньому процесі. Охарактеризовано теоретичні підходи до організації менторства. Проаналізовано вплив воєнного стану на психоемоційний стан, мотивацію та навчальну діяльність обдарованих студентів, визначено основні освітні втрати та ризики для розвитку обдарованості. Обґрунтовано значення резилієнтності, саморегуляції та внутрішньої мотивації як ключових чинників ефективної організації освітнього процесу в кризових умовах. Представлено практику впровадження менторських програм, зокрема моделі менторства, етапи організації менторської взаємодії, форми і методи роботи. Визначено ефективність менторських практик у підвищенні навчальної мотивації, розвитку професійних компетентностей та творчого потенціалу студентів. Виявлено основні проблеми та обмеження впровадження менторства в умовах воєнного стану. Практичне значення дослідження полягає у можливості використання отриманих результатів для вдосконалення освітнього процесу, розроблення менторських програм та підвищення якості професійної підготовки майбутніх вихователів.

Ключові слова: обдарованість, менторство, майбутні вихователі, психолого-педагогічний супровід, професійна підготовка, воєнний стан, цифрові технології.

Abstract. This study provides a theoretical justification and analysis of the practice of using mentoring as a tool to support gifted students in the process of training future educators at institutions of higher and pre-higher vocational education under martial law. The essence of the concepts of "giftedness," "mentoring," and "psychological and pedagogical support" is revealed, and their interrelationship in the modern educational process is identified. Theoretical approaches to the organization of mentoring are characterized. The impact of martial law on the psycho-emotional state, motivation, and academic performance of gifted students is analyzed, and the main educational losses and risks to the development of giftedness are identified. The importance of resilience, self-regulation, and intrinsic motivation as key factors in the effective organization of the educational process under crisis conditions is substantiated. The practice of implementing mentoring programs is presented, including mentoring models, stages of organizing mentoring interactions, and forms and methods of work. The effectiveness of mentoring practices in increasing academic motivation, developing professional competencies, and fostering students' creative potential is determined. The main problems and limitations of implementing mentoring under martial law are identified. The

practical significance of the study lies in the possibility of using the obtained results to improve the educational process, develop mentoring programs, and enhance the quality of professional training for future educators.

Keywords: *giftedness, mentoring, future educators, psychological and pedagogical support, professional training, martial law, digital technologies.*

Сучасні умови воєнного стану в Україні зумовлюють глибокі трансформації в системі вищої та фахової передвищої освіти, що безпосередньо впливає на процес професійної підготовки майбутніх вихователів. Освітній процес відбувається в умовах нестабільності, психологічного напруження, вимушеної міграції та цифровізації освітнього процесу, що створює додаткові виклики для розвитку особистісного потенціалу здобувачів освіти, зокрема обдарованих студентів. Особливої актуальності набуває проблема забезпечення ефективної підтримки обдарованої молоді, яка є важливим ресурсом інтелектуального та культурного розвитку суспільства [10, с. 5–7].

Обдарованість як складне інтегративне утворення, що поєднує інтелектуальні, творчі, мотиваційні та особистісні характеристики, потребує цілеспрямованого розвитку та педагогічного супроводу [4, с. 100–103]. У контексті підготовки майбутніх вихователів обдарованість набуває особливого значення, оскільки саме вони у майбутньому здійснюватимуть розвиток потенціалу дітей дошкільного віку. Відтак формування професійно-творчого потенціалу майбутніх педагогів, їх здатності до саморозвитку та інноваційної діяльності є стратегічно важливим завданням сучасної педагогічної освіти [7, с. 126–128].

Кризові умови воєнного часу посилюють ризики втрати мотивації, емоційного вигорання, зниження академічної успішності, що особливо відчутно серед обдарованих студентів, які часто характеризуються підвищеною чутливістю та високими вимогами до себе. Водночас саме означена категорія здобувачів освіти має значний потенціал до адаптації, креативного мислення та лідерства за умови підтримки [3, с. 45–47], що зумовлює необхідність пошуку ефективних педагогічних інструментів, здатних забезпечити індивідуалізований супровід їх розвитку.

Одним із таких інструментів є менторство, яке розглядається як форма цілеспрямованої взаємодії між досвідченим наставником і студентом, спрямована на розвиток професійних, особистісних та творчих якостей. У міжнародній освітній практиці менторство довело свою ефективність як засіб підтримки обдарованих і талановитих здобувачів освіти, сприяючи їх академічному та професійному зростанню [2, с. 4–6]. У сучасних умовах менторство набуває нових форм, зокрема завдяки використанню інформаційно-комунікаційних технологій, що розширює можливості індивідуальної підтримки студентів [9, с. 33–35].

Теоретико-методологічні засади розвитку обдарованості висвітлено у працях вітчизняних і зарубіжних науковців, зокрема О. Антонової, М. Гальченко, В. Моляка, О. Музики, Д. Корольова, В. Кременя та ін., які розглядають обдарованість як багатовимірне явище, що потребує комплексного підходу до

його розвитку [1; 3; 5]. Питання менторства як педагогічного феномену досліджено у працях М. Бойченко, де обґрунтовано його значення у підтримці талановитої молоді в освітніх системах ЄС та США [2]. Водночас проблематика організації менторських практик у підготовці майбутніх вихователів в умовах воєнного стану залишається недостатньо розробленою та потребує подальшого наукового осмислення.

З урахуванням зазначеного, метою дослідження є теоретичне обґрунтування та аналіз практики використання менторства як інструменту підтримки обдарованих студентів у процесі підготовки майбутніх вихователів в умовах воєнного стану. Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження: проаналізувати сутність та особливості обдарованості у студентському віці; розкрити теоретичні засади менторства як форми педагогічного супроводу; визначити специфіку підтримки обдарованих студентів у воєнний період; узагальнити практичний досвід використання менторських практик у підготовці майбутніх вихователів.

У сучасному науковому дискурсі проблема підтримки обдарованих студентів розглядається крізь призму міждисциплінарного підходу, що поєднує психолого-педагогічні, соціокультурні та аксіологічні аспекти. Ключовими у дослідженні є поняття «обдарованість», «менторство» та «психолого-педагогічний супровід», які визначають теоретичне підґрунтя дослідження. Обдарованість у науковій літературі трактується як інтегративна властивість особистості, що виявляється у високому рівні розвитку здібностей, творчого потенціалу та мотивації до діяльності [4, с. 100–103]. Водночас сучасні дослідження підкреслюють її динамічний характер і залежність від освітнього середовища, що створює умови для реалізації потенціалу особистості [1, с. 210–215]. У підготовці майбутніх вихователів обдарованість розглядається не лише як індивідуальна характеристика студента, а й як передумова його професійної творчості, здатності до інноваційної педагогічної діяльності [7, с. 127–129].

Поняття «менторство» визначається як форма індивідуалізованої взаємодії, у межах якої більш досвідчений фахівець (ментор) сприяє професійному та особистісному розвитку менш досвідченого суб'єкта (менті) через підтримку, консультування та рефлексивний супровід. У дослідженнях підкреслюється, що менторство є ефективним інструментом розвитку обдарованих і талановитих здобувачів освіти, оскільки дозволяє враховувати їхні індивідуальні освітні потреби та сприяє розкриттю потенціалу [2, с. 5–7]. Психолого-педагогічний супровід розглядається як системна діяльність, спрямована на створення сприятливих умов для розвитку особистості, зокрема через підтримку, консультування та корекцію освітнього процесу відповідно до індивідуальних потреб здобувачів освіти [9, с. 34–36]. Менторство виступає однією з ключових форм такого супроводу, що забезпечує безперервність і цілісність розвитку обдарованого студента.

Теоретичне обґрунтування менторства у роботі з обдарованими студентами базується на низці методологічних підходів. Особистісно орієнтований підхід передбачає визнання унікальності кожного студента, врахування його

індивідуальних особливостей, інтересів і потреб у процесі навчання. У межах особистісно орієнтованого підходу менторство спрямоване на створення умов для самореалізації та саморозвитку обдарованої особистості [5, с. 40–42]. Компетентнісний підхід акцентує увагу на формуванні у майбутніх вихователів ключових і професійних компетентностей, необхідних для успішної діяльності в сучасному освітньому середовищі, менторство виступає засобом розвитку здатності до самостійного прийняття рішень, критичного мислення та професійного зростання [6, с. 272–274]. Аксіологічний підхід орієнтує освітній процес на формування ціннісних орієнтацій особистості, зокрема гуманістичних, професійних та соціальних цінностей, менторство випадку виступає не лише як інструмент передачі знань, а як засіб формування ціннісного ставлення до професії, розвитку педагогічної культури та відповідальності [5, с. 60–62].

У контексті сучасної педагогічної освіти менторство розглядається як ефективна форма індивідуалізації освітнього процесу. Менторство забезпечує можливість адаптації змісту, форм і методів навчання до індивідуальних особливостей обдарованих студентів, сприяє розвитку творчого потенціалу та професійної ідентичності. Використання інформаційно-комунікаційних технологій значно розширює можливості менторської взаємодії, забезпечуючи її гнучкість і доступність [9, с. 37–39]. Особливості роботи з обдарованими студентами зумовлені їхніми психологічними характеристиками, серед яких виділяють високий рівень пізнавальної активності, креативність, критичність мислення, а також підвищену емоційну чутливість [3, с. 50–52], що потребує від педагога-ментора не лише високого рівня професійної компетентності, а й здатності до емпатії, рефлексії та індивідуального підходу.

У підготовці майбутніх вихователів важливим є врахування того, що обдаровані студенти виступають потенційними носіями інновацій у сфері дошкільної освіти. Тому менторські практики мають бути спрямовані не лише на підтримку особистісного розвитку, а й на формування готовності до професійної діяльності в умовах змін і викликів сучасного освітнього простору [11, с. 212–215]. Теоретичні засади менторства у роботі з обдарованими студентами ґрунтуються на комплексному розумінні обдарованості, інтеграції сучасних методологічних підходів та орієнтації на індивідуалізацію освітнього процесу, що забезпечує ефективний розвиток майбутніх вихователів у складних соціокультурних умовах.

Воєнний стан в Україні суттєво трансформував умови функціонування системи вищої та фахової передвищої освіти, зокрема процес професійної підготовки майбутніх вихователів. Порушення стабільності освітнього середовища, вимушена міграція, тривала дистанційна або змішана форма навчання, а також постійний психоемоційний тиск зумовлюють необхідність переосмислення підходів до підтримки обдарованих студентів як особливо чутливої та водночас потенційно ресурсної категорії здобувачів освіти. Вплив воєнного стану на психоемоційний стан студентів є багатовимірним і проявляється у підвищенні рівня тривожності, емоційної напруги, зниженні концентрації уваги та навчальної мотивації. Особливо це стосується обдарованих студентів, які, з одного боку, характеризуються високим рівнем інтелектуальної

активності, а з іншого – підвищеною емоційною чутливістю та схильністю до внутрішніх переживань [4, с. 120–123]. У таких умовах спостерігається зниження продуктивності навчальної діяльності, труднощі з самоорганізацією та збереженням академічної стійкості.

Водночас сучасні дослідження свідчать про наявність значних освітніх втрат, спричинених нестабільністю освітнього процесу, обмеженим доступом до ресурсів, нерівністю умов навчання та зниженням якості освітньої взаємодії [10, с. 10–12]. Для обдарованих студентів означене становить особливу загрозу, оскільки недостатня підтримка їхнього розвитку може призвести до втрати інтересу до навчання, та майбутньої професійної діяльності зниження рівня творчої активності та нереалізованості потенціалу. У контексті підготовки майбутніх вихователів означене має довготривалі наслідки, адже обмежує формування їхньої професійної компетентності та здатності до інноваційної діяльності у закладі дошкільної освіти.

У подоланні зазначених викликів важливу роль відіграють внутрішні ресурси особистості, зокрема резиліентність, мотивація та саморегуляція. Резиліентність розглядається як здатність особистості адаптуватися до складних життєвих обставин, зберігаючи психологічну стійкість і здатність до розвитку. Для обдарованих студентів вона є важливою умовою збереження продуктивності діяльності та подолання кризових ситуацій [3, с. 52–54]. Мотивація, зокрема внутрішня, забезпечує спрямованість на досягнення високих результатів, тоді як саморегуляція дозволяє ефективно організовувати освітню діяльність, контролювати емоційний стан і підтримувати рівень академічної успішності у закладі вищої та фахової передвищої освіти.

В умовах воєнного стану особливого значення набуває формування у майбутніх вихователів здатності до самостійності в організації освітнього процесу, рефлексії та адаптації до змін, що відповідає сучасним методологічним підходам до професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема компетентнісному та діяльнісному, які передбачають активну позицію здобувача освіти у власному розвитку [6, с. 273–275]. З огляду на зазначене, актуалізується необхідність впровадження нових форм підтримки обдарованих студентів, які враховують специфіку воєнного часу. До таких форм належать індивідуалізовані освітні траєкторії, менторські практики, психологічна підтримка, а також активне використання інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення безперервності освітнього процесу [9, с. 36–38].

Особливо ефективним є поєднання менторства з цифровими інструментами, що дозволяє забезпечити постійний зворотний зв'язок, гнучкість освітнього процесу та підтримку професійного розвитку студентів незалежно від їхнього місця перебування. Підтримка обдарованих студентів у воєнний період потребує комплексного підходу, що поєднує врахування психоемоційних особливостей, подолання освітніх втрат, розвиток внутрішніх ресурсів особистості та впровадження інноваційних форм педагогічного супроводу. Менторство постає як один із ключових інструментів забезпечення ефективного розвитку майбутніх вихователів у складних соціокультурних умовах. У сучасних умовах

воєнного стану менторські програми набувають особливого значення як ефективний інструмент підтримки обдарованих студентів у процесі професійної підготовки майбутніх вихователів. Практика їх впровадження ґрунтується на варіативності моделей, гнучкості організаційних форм і активному використанні цифрових технологій, що забезпечує адаптацію до викликів освітнього середовища.

Серед найбільш поширених моделей менторства виокремлюють індивідуальне, групове та peer-to-peer (рівний-рівному) менторство. Індивідуальне менторство передбачає персоналізовану взаємодію ментора зі студентом, що дозволяє максимально враховувати індивідуальні освітні потреби, інтереси та темп розвитку обдарованої особистості. Така модель є особливо ефективною у роботі з майбутніми вихователями, оскільки сприяє формуванню їхньої професійної ідентичності та творчого потенціалу [2, с. 6–7]. Групове менторство орієнтоване на роботу з невеликими групами студентів і сприяє розвитку комунікативних навичок, співпраці та колективного розв'язання професійних завдань. У контексті підготовки майбутніх вихователів воно дозволяє моделювати педагогічні ситуації, обговорювати професійні кейси та формувати навички командної роботи. Peer-to-peer менторство передбачає взаємодію між студентами різних курсів або рівнів підготовки, що стимулює взаємонавчання, розвиток лідерських якостей та рефлексії [9, с. 37–39].

Організація менторської взаємодії передбачає поетапний підхід. На першому, діагностичному етапі здійснюється виявлення рівня обдарованості студентів, їхніх освітніх потреб, мотивації та професійних інтересів. На другому етапі – проєктувальному – визначаються цілі менторської взаємодії, обираються відповідні форми та методи роботи, розробляється індивідуальна освітня траєкторія. Третій етап – діяльнісний – передбачає безпосередню реалізацію менторських практик, взаємодію ментора і студента, супровід освітньої та професійної діяльності. Завершальний етап – рефлексивно-оцінювальний – спрямований на аналіз досягнутих результатів, корекцію індивідуальної траєкторії та визначення перспектив подальшого розвитку.

Ефективність менторських програм значною мірою залежить від використання різноманітних форм і методів роботи. До них належать індивідуальні консультації, які сприяють вирішенню конкретних освітніх і професійних завдань; коучинг, орієнтований на розвиток самостійності та відповідальності студента; рефлексивні бесіди, що стимулюють усвідомлення власного досвіду та формування професійного мислення; а також проєктна діяльність, яка дозволяє інтегрувати теоретичні знання з практикою та розвивати творчий потенціал [6, с. 273–274]. У підготовці майбутніх вихователів особливого значення набувають методи моделювання педагогічних ситуацій, аналізу кейсів і портфолію досягнень.

Важливою складовою сучасного менторства є використання інформаційно-комунікаційних технологій, які забезпечують гнучкість, доступність і безперервність взаємодії. Онлайн-платформи, відеоконференції, електронні портфолію, освітні платформи та месенджери дозволяють організувати

менторський супровід незалежно від місця перебування учасників освітнього процесу, що є особливо актуальним в умовах війни [9, с. 34–36]. Крім того, цифрові інструменти сприяють оперативному зворотному зв'язку, моніторингу досягнень студентів та індивідуалізації навчання.

Практичний досвід впровадження менторських програм у підготовці майбутніх вихователів демонструє їхню ефективність у розвитку обдарованості. Так, одним із кейсів є організація індивідуального менторства для студентів, які беруть участь у науково-дослідній діяльності: ментор супроводжує підготовку наукових робіт, допомагає у виборі теми, розвитку дослідницьких навичок і презентації результатів. Інший приклад – реалізація групових менторських сесій, спрямованих на розроблення освітніх проєктів для закладів дошкільної освіти, що сприяє формуванню професійних компетентностей і творчого мислення.

Ефективною є також практика peer-to-peer менторства, коли старшокурсники консультують молодших студентів щодо організації освітнього процесу, проходження педагогічної практики та участі у професійних заходах. Така взаємодія сприяє формуванню академічної спільноти, розвитку лідерських якостей і підвищенню рівня адаптації студентів до освітнього середовища [11, с. 213–215]. Практика впровадження менторських програм у підготовці майбутніх вихователів засвідчує їхню ефективність як інструменту індивідуалізації освітнього процесу та підтримки обдарованих студентів. Варіативність моделей, поетапна організація взаємодії, використання сучасних методів і цифрових технологій забезпечують адаптацію менторства до умов воєнного часу та сприяють розвитку професійного потенціалу майбутніх педагогів.

Отримані теоретичні узагальнення та практичні спостереження щодо впровадження менторських програм у підготовці майбутніх вихователів дають підстави для визначення їхньої ефективності як інструменту підтримки обдарованих студентів у воєнний період. Аналіз результатів свідчить, що менторські практики позитивно впливають на розвиток професійної компетентності, мотивації до навчання та рівня самореалізації здобувачів освіти, забезпечуючи індивідуалізацію освітнього процесу та адаптацію до складних соціокультурних умов.

Зокрема, встановлено, що систематична менторська взаємодія сприяє підвищенню внутрішньої мотивації студентів, розвитку їхньої здатності до саморегуляції та рефлексії, що є ключовими характеристиками обдарованої особистості [4, с. 130–132]. У процесі менторського супроводу студенти демонструють більш високий рівень залученості до освітньої та науково-дослідної діяльності, що узгоджується з результатами попередніх досліджень щодо значення індивідуалізованої підтримки у розвитку обдарованості [3, с. 55–57].

Ефективність менторських практик також проявляється у формуванні професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів. Залучення студентів до проєктної діяльності, наукових досліджень та рефлексивних практик у межах менторства сприяє розвитку креативного мислення, педагогічної ініціативності та готовності до інноваційної діяльності [7, с. 129–131]. Крім того, використання цифрових технологій у менторстві забезпечує гнучкість освітнього процесу,

підвищує доступність підтримки та сприяє формуванню цифрової компетентності майбутніх педагогів [9, с. 38–40].

Разом із тим результати дослідження дозволили виявити низку проблем і обмежень, що впливають на ефективність менторських практик у сучасних умовах. По-перше, значним викликом є психоемоційне навантаження студентів, зумовлене воєнним станом, що може знижувати їхню здатність до активної участі у менторських програмах та ускладнювати процес навчання [10, с. 12–14]. По-друге, спостерігається недостатній рівень підготовленості педагогічних працівників до виконання ролі ментора, зокрема у частині використання інноваційних методів і цифрових інструментів.

Ще одним обмеженням є нерівний доступ до технічних ресурсів та нестабільність інтернет-зв'язку, що ускладнює реалізацію дистанційного менторства, особливо для студентів, які перебувають у зоні підвищеного ризику або тимчасово переміщені. Крім того, відсутність системного підходу до організації менторських програм у закладах освіти, недостатня інтеграція менторства в освітні програми та обмеженість методичного забезпечення знижують ефективність їх впровадження. Важливим аспектом є також необхідність урахування індивідуальних особливостей обдарованих студентів, зокрема їхньої підвищеної чутливості, високих очікувань та потреби у самореалізації. Недостатня увага до означених характеристик може призводити до формалізації менторської взаємодії та зниження її результативності [5, с. 62–64].

Проведене дослідження дозволило комплексно розкрити теоретичні та практичні засади використання менторства як інструменту підтримки обдарованих студентів у процесі підготовки майбутніх вихователів в умовах воєнного стану. Узагальнення наукових підходів до розуміння обдарованості засвідчило її багатовимірний характер, що поєднує інтелектуальні, творчі та особистісні компоненти й потребує цілеспрямованого психолого-педагогічного супроводу [4, с. 100–103]. Доведено, що у кризових умовах розвитку освіти обдаровані студенти потребують особливої уваги, оскільки водночас є вразливою та ресурсною категорією здобувачів освіти.

У ході дослідження обґрунтовано, що менторство виступає ефективною формою індивідуалізації освітнього процесу, яка забезпечує підтримку професійного становлення, розвиток творчого потенціалу та формування ключових компетентностей майбутніх вихователів. Встановлено, що впровадження менторських практик сприяє підвищенню рівня навчальної мотивації, розвитку саморегуляції, рефлексивних умінь і здатності до професійної діяльності в умовах невизначеності [6, с. 273–275]. Особливого значення набуває поєднання традиційних форм менторської взаємодії з цифровими технологіями, що забезпечує гнучкість і безперервність освітнього процесу [9, с. 36–38].

Аналіз практики впровадження менторських програм у підготовці майбутніх вихователів засвідчив ефективність різних моделей менторства (індивідуального, групового, peer-to-peer), які сприяють розвитку професійно-творчого потенціалу студентів, їхньої дослідницької активності та здатності до

інноваційної діяльності [7, с. 129–131]. Водночас визначено, що ефективність менторства залежить від системності його організації, рівня підготовленості менторів, а також урахування індивідуальних особливостей обдарованих студентів.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованих підходів до організації менторських програм у закладах вищої та фахової передвищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх вихователів. Реалізація менторства як складової освітнього процесу сприятиме підвищенню якості професійної підготовки, розвитку педагогічної творчості, формуванню готовності до роботи в умовах сучасних викликів, зокрема воєнного стану. Крім того, результати дослідження можуть бути використані для розроблення освітніх програм, методичних рекомендацій і системи підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Відтак, можна впевнено стверджувати, що менторство постає як важливий педагогічний ресурс підтримки обдарованих студентів у кризових умовах, що забезпечує не лише їхній академічний і професійний розвиток, а й сприяє формуванню стійкості, адаптивності та готовності до інноваційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Антонова О. Є. Обдарованість: досвід історичного і порівняльного аналізу: монографія Житомир: ЖДУ, 2005. 456 с.
2. Бойченко М. А. Менторство як форма підтримки обдарованих і талановитих у країнах ЄС та США. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : науковий журнал*. Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2014. № 7 (41). С. 3–9.
3. Моляко В. О., Музика О. Л. (Ред). Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень. Житомир: Вид-во Рута, 2006. 320 с.
4. Корольов Д. К. Психологія обдарованості. Навчальний посібник. Київ: Видавництво «Міленіум», 2024. 176 с.
5. Кремень В. Г., Гальченко М. С., Ільїн В. В. Філософія як засіб розвитку дитини: обдарованість, знання, творчість : навчальний посібник Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 104 с.
6. Листопад О. Компетентнісний і діяльнісний методологічні підходи в підготовці майбутніх педагогів до прогнозування в освітній діяльності. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. Кропивницький: Центральноукраїнський державний університет імені Володимира Винниченка, 2026. Випуск 222. С. 271–275. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2026-1-222-271-275>
7. Листопад О. А. Експериментальне дослідження формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів. *Наука і освіта: науково-практичний журнал. (Тематичний спецвипуск «Педагогіка»)* 2015. № 9/СХХХVIII. С. 125–131.
8. Листопад О. А. Методологічний потенціал герменевтичного підходу як чинника розвитку педагогічної творчості майбутніх педагогів. *Наука і освіта: науково-практичний журнал*. 2026. №1. С. 140–144. DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2026-1-18>
9. Листопад О. А., Мардарова І. К., Гуданич Н. М. Педагогічний супровід професійного становлення майбутніх вихователів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки*, 2022, Вип. 3 (50) 1 частина С. 31–42. DOI: <https://doi.org/10.31376/2410-0897-2022-3-50-31-42>

10. Особливості реалізації особистісного потенціалу обдарованих учнів під час навчання в умовах воєнного стану : методичні рекомендації / К. А. Андросович, Л. І. Ткаченко, М. М. Міленіна. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 42 с.
11. Lystopad O., Mardarova I., Lystopad N., & Hudanych N. Innovative Activity as a Factor in the Professional Development of Preservice Teachers. *Modern vectors of science and education development in China and Ukraine: International annual journal*. Odesa: South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, Harbin: Harbin Engineering University, 2025. Issue 11. P. 209–222. DOI: 10.24195/2414-4746-2025-11-19
12. Semeniako Y., Mardarova I., Lystopad O., Rybak O., Samoilenko V. & Hrechanovska O. Strengthening students' proficiency in digital technologies and the SMART society. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 2024. 16 (1), P. 608–622. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/16.1/840>